

תיבת האוצרות של לילי

דוד שיץ

א. הרחצה

לפעמים, אמרה ליילי, נדמה לי שישנתי עד שמלאו לי עשר שנים. והדבר הראשון שבו ניחלתי כשהתעוררתי היה פרצופו של אוסקר. השפם שלו. דרכו לתקוע את ידו השמאלית בכיס מיכנסיו ולהרצות בפני אמא כשידו עולה ויורדת עם משפטיו. עיניו הרכות. עיני הקטיפה הסתומות של אוסקר המתרחבות לפתע בהבעה של שביעות-רצון. הו, אוסקר הרגיש, הפגיע, המאוהב בעצמו...

חבל, חבל שלא היכרת את אמא שלי. גדולה ולבנה היא משתרעת על הספה. ראשה מופקד בידי. הווילונות מתוחים על החלונות. אני יודעת שמעבר להם נעכר היום. גשם דק יורד בחוץ. אוסקר מצטנף בפניו כמין פסל עשוי חומר רך. הוא מנהם לעצמו מול שולחן הקלפים. מניח קלף אחר קלף. רק אצבעותיו זזות. אני משחררת את הסרטים הקושרים את שערה של אמא. השיער גולש עד הרצפה. היזהרי, אומרת אמא, שלא תכאיבי לי. אני לא אכאיב לך, אני אומרת. טוב, אומרת אמא, כי לפעמים את מושכת. אני לא אמשוך, אני אומרת.

בעדינות אני מסרקת את השיער הנהדר שלה, מברישה יפה עד שהוא דומה לנהר שחור. אמא מנומנמת. היא תמיד מבקשת לישון בשעות הללו ואינה יכולה. איפור הלילה מכסה עדיין את פניה. היא מקפלת את רגליה, מתכווצת עד שברכיה נוגעות במצחה. רק שערתיה נותרות בידי ואני אוספת את כל השיפעה החמימה הזו וקולעת צמה עבה.

מן החדר הסמוך עולים קולות. נערות מצחקקות. לפני הווילון פוסע מישהו, מתהלך בנעליים חורקניות. אני רואה את צילו משתקף נגד האור. אמא אומרת, ליילי, את מדגדגת אותי. אני פורמת את הצמה וחודרת באצבעותי עד לעור. כך היא אוהבת. אוסקר קם ממקומו. הוא מתמתח ומפקק. מה יהיה, הוא שואל, הגשם הזה ייפסק? אמא אומרת, תעשה לי טובה, תדאג לאמבטיה מלאה מים חמים. אוסקר עונה שזה עתה התכוון לצאת. קשה לו לשבת כל היום ולשחק בקלפים נגד עצמו. כמעט שהצליח לסיים מישחק שלם, אלא שאז התערבבו הקלפים וכמו תמיד לא ניתן היה להשיג את התוצאות הרצויות. אמא, ממקומה, מנסה לנחם אותו. אוסקר אומר שזה מה שקורה לו תמיד, ברגע האחרון משהו משתבש והקלפים מרמים אותו. חוץ מזה, הוא מוסיף הגיע הזמן שתקומי ותכיני אוכל. אפשר להתפרץ מהשעות הזוחלות הללו שבהן לא קורה שום דבר, שעות שאותן אני נאלץ להעביר במישחקי קלפים. אמא אומרת שהיא משתוקקת לקום, גם היא רעבה, אלא שקודם לכן היא מוכרחה אמבטיה מלאה מים חמים והיא פונה אליו פעם נוספת בכקשה שידאג לה. האמבטיות שלך, משסע אותה אוסקר, אפשר לחשוב שאשה לא רחוצה לא יכולה להרתיח מרק. וככלל, הוא אינו מוצא שום קשר בין הרכיזה שלה לבין האמבטיה החסרה. אך מכיוון שהוא מכיר אותה היטב ויודע שאין בדעתה לקום, הוא יפנה לכרירה היחידה הפתוחה לפניו — יחפש מסעדה להשביע את רעבונו.

אמא מותחת את רגליה ומתהפכת. היא עושה זאת בזהירות ורומזת לי בכך שאמשיך לטפל בשערה. לאוסקר היא אומרת שברצון היתה טורחת סביבו ומפנקת אותו, אלא שקשה לה מאוד, ממש בלתי-אפשרי

בשכילה לקום מהספה הזו בלא הידיעה שתוכל לשטוף את גופה מהלילה הקודם. ולכן היא חוזרת ומבקשת ממנו לבדוק את הנעשה בחדר האמבטיה. על זה משיב אוסקר שנמאסה עליו הדירה הזאת. החיים המשותפים עם משפחת טרוץ מורטים את עצביו. הוא אינו מכין לאיזה צורך נקלע למקום הזה, לעיר העלובה הזאת, לחצר המוזנחת, לאלמנה טרוץ שלה ארבעה ילדים השורצים כל היום באמבטיה — ודווקא הוא צריך להיכלא במקום המתיש הזה, דווקא הוא הרגיל לחיים שונים לגמרי, ואין צורך לומר — לסידור־אמבטיה מחקבלים על הדעת. כשנעדרים הילדים מהבית, משליכה טרוץ את הכביסה שלה אל תוך האמבטיה. ואז הוא, אוסקר, המתבקש לגשת אליה, ממלמל בעיניים מושפלות שהאפודות הענקיות שלה המושרות במים מפריעות להם להתרחץ.

האלמנה טרוץ עונה, מופתעת כולה, שכביסה חייבת להיות מושרה כמים. אחרת אי־אפשר לסלק את הליכלוך. זה נכון, מסכים אוסקר, אלא שעכשיו משתוקקת הגברת להתרחץ.

— הגיע הזמן, משיבה טרוץ, ומוסיפה שעוד מעט תפנה את בגדיה משם.

— לא, משיב אוסקר כמנסכם, עכשיו. עכשיו תסלקי את הכביסה.

— ה, זה לא כל־כך מנומס לדבר ככה, אומרת טרוץ, מ־א־ד־ל־א־מ־נ־ו־מ־ס. על פניה מתפשטת הכעבה צדקנית שאי־אפשר לטעות בה. תראה, היא מוסיפה אחרי הפסקה מתאימה, אולי כדאי לכם לחפש דירה אחרת.

— למה דירה אחרת, מיתמם אוסקר.

— מפני שבחווה שלנו, משיבה טרוץ, בחווה שלנו לא כתוב שאני חייבת לפנות את הכביסה ואני רוצה שהיא תישאר ש־ם. ולייתר תוקף היא מצביעה על המקום.

— למה? לא מתאפק אוסקר וטועה בשלישית.

— כ־כ־ה, משליכה טרוץ מול פניו, ככה. כשאוסקר מחקה את טרוץ הוא נראה כמוה, הוא אפילו מזיע כמוה.

אמא מעירה בשקט שההצגה הזו שלו לא מסייעת כהוא־זה לעניין הרחצה שאליה היא שואפת כל כך. נרתיק־הסיגריות של אוסקר נסגר בנקישה. אני מציע, הוא אומר, שתשלחי את הקטנה לטרוץ.

אמא לא משיבה. ראשה שוקע בכרית הרכה שאני דוחקת תחתיה. באצבעותי אני חשה מה מתוח צווארה.

— אז אני הולך, מודיע אוסקר.

אמא אינה עונה.

אוסקר פותח את הדלת. משב הרוח נושא את ריח הסיגריות. כאשר לאמבטיה שלך, הוא אומר, שילחי את הקטנה לטרוץ. יש לה כישרון גדול בניהול משא־ומתן. בכלל, הוא מוסיף בזיחת דעת, יש לה המון כישרונות. וסוגר את הדלת.

אחר כך מתרכה השקט. מרוב קולח בחצר. הילדים המכוערים של טרוץ רוחשים כחיות זעירות מעבר לכותל. ידה של אמא נשמטת וכמעט נוגעת ברצפה. יד לבנה, עגולה ומלאה. ציפורניה כפופות כלפי פנים, משוחות לכה אדומה אדומה.

ב. אוסקר

“לא”, אמרה לילי, “אין לי תמונה שלו. אף פעם לא היתה לי. ובאמת, לא כל כך קל לתאר את אוסקר. אני זוכרת את הפסקות המדוייקת שלו, את דרכו לעטוף את צווארו במיטפת־משי לבנה ואת נעליו אני יכולה לתאר, נעליים שחורות מעור רך. בימים הראשונים, כשרק הכיר את אמא, נהג להושיב אותי על ברכיו. ריח של בשמים נדף ממנו, מעורב בעשן סיגריות. זה היה קצת מוזר לשבת על ברכיו, ובעיקר לא נוח. ייתכן שהוא חש בהתנגדות ולכן תקע את אגודלו בידי וביקש להשוותו עם זה שלי. ובאמת היחסים ביניהם היו מדהימים; היה לו אגודל עקום וארוך בעל ציפורן מגודלת. ואז היה רוכן מעלי, מפזר בכף ידו השניה את השיער בעורפי ולוחש בקול נמוך נמוך “מי מתקרב אליה מגבה, עוקב אחריה צ־ע־ד צ־ע־ד. וכשהיא מפנה את מבטה לאחור, הוא מספיק לחמוק ממנה, מחליק ללא רחש אל צידה השני וכשהיא משליכה מבט זריז אל העבר ההוא, כבר נטה משם, נחבא בצללים. כי אין לה עיניים בגבה” — לוחש אוסקר בגבי — “אין לה עיניים בגבה ואין היא מסוגלת לראות את מה שנבצר ממנה, את האיש המתהלך

בשקט בשקט מאחוריה..."

— די עם המישחק הזה, רטנת אמא. היא מחפשת זוג גרבי-ניילון שלמות במגרה.
— לבדה היא מתהלכת בשבילים המוכרים לה, מגיע קולו הסדוק של אוסקר לאוזני, מלווה מיצמוצי רוק התכופים, לבדה לבדה היא ממהרת, חוששת להסב את פניה לאחור. עכשיו היא כבר יודעת ששם, מעבר לכתפה אורב לו הזר הסופר את צעדיה, היא כבר יודעת שאין היא בודדה והזר המתנשם מאחורי גבה הוא גם זה הדובר מליכה..."

— אוסקר, אומרת אמא, אני מציעה שתבחר לך מישחק אחר.
אמא מתפנקת. כמה היא גאה שמצאה חן בעיני אוסקר. קודם היינו נוסעות שתינו ממקום למקום. אמא היתה עובדת קצת, חוסכת כסף, שוכרת חדר ושוב היינו יוצאות לדרך. קשה היה לשבת במקום אחד. לפעמים היתה אומרת שהיא מבקשת לשוב למחוז הולדתה, עיר קטנה בהרים, בצ'כיה. אך נוסעת היתה בכיוון ההפוך, לים. היו לה געגועים רבים לים וכשהיינו שתינו לבדנו, צפופות ברכבת, הייתי משעינה את ראשי על כתפה והיא היתה מספרת לי על הים, על רחש הגלים, על קריאות הזעם של השחפים המרחפים על המים. היא היתה מחקה במדויק את הצעקות הללו הנשמעות אנושיות כל כך; מניחה יד על פיה ומשלחת את הקול המוזר הישר אל תוך אוזני. כמה פעמים התקרבנו לים. מרחוק יכולתי להריח את מליחותו, את המרירות הנודפת ממנו.

לים לא היגענו. גם לא להרים. אמא העדיפה להתנהל סחור-סחור. יכול להיות שביקשה לשוב למחוזות הולדתה במלוא גאונה. אינני יודעת. עד אז, היינו עוקפות את המיכשולים ונוסעות ממקום למקום. ולכן, כשפגשה את אוסקר היתה אמא מאושרת כתינוקת. כל היום היתה מצייצת סביבו, מלעיטה אותו, משעשעת את רוחו. בהזדמנות הראשונה רכשה עבורו את קופסת-הסיגריות המוכספת, זו הקופסה המנקשת שאוסקר נהג לשאת בכיס הפנימי של המיקטורן.

— מתוקה שלי, אמר לה אוסקר משנשרו ניירות-העטיפה המרשרשים מול עיניה המבריקות ונרתיק-הכסף ניגלה במלוא הדרו, מתוקה שלי, סוכריה שלי. ורק אז הבחין בראשית-יכות שמו החרוטים על מישטח הכסף והתרגש מחדש, אסף אותה ברוך ונשא את עיניו כלפי מעלה, כמתפלל.

אז לא התגוררנו אצל האלמנה טרוץ. לא היכרנו את חדר-האמבטיה שלה ולא את החצר שבה שיחקו ילדיה בקלאס. היתה לנו דירה אחרת, קטנה, בסימטה בעלת שם לא מקובל במקצת, סימטת כל הקדושים קראו לה. ושם, בקומה השישית של הבית, הושיב אותי אוסקר על ברכיו. החלון שמולנו היה חמים עדיין מקרניה הרופסות של השמש השוקעת. הרחק הרחק מעבר לעיר, במקום שבו נפגשים המישור הירוק עם השמים, התרוממה חומה מוצקה של עננים אטומים, סגולים-כחלחלים. מעל לשומרים מחמירים אלה חמק האור ושטף את השמים. ועוד אוסקר מדגדג את תנוך אוזני ואומר שלעולם לא אצליח להיפטר מהלחשן האורב לפיתחי, נתלשה הספינה השמימית ממעגנה, חלפה בקלות מעל המזח שסגר עליה והפליגה לדרכה. חרטומה נטה היישר אל החלון; באיטיות החליק ראשה הכביר, מין אייל נגח, מגושם. אמא אומרת לאוסקר להפסיק עם המישחק הזה. הילדה צריכה להתחיל ללמוד. נכון, לילי? ואני אומרת: נכון, וממשיכה לשבת על אוסקר כי משם ניתן לצפות בספינה הזו המשתנה, מתכווצת ומצטמצמת לכדי מיטה בעלת רגל אחת שכורה. אני שוכבת במיטה, מכוסה שמיכה מתפוררת.

שש — וכך, אומרת אמא, הגורבת את גרבי הניילון שלה, מותחת אותן יפה-יפה על רגליה ומקפידה שהתפר יחצה את הרגל כמדויק, כך תוכל לילי ללכת לבית-הספר באופן מסודר, עם ילקוט וספרים וכל הדרוש.

בינתיים התמססה השמיכה והשחירה. היא חשפה גוף זעיר ששכב במיטה, גופיך שנשא ראש ענקי על כתפיו. העיניים יצאו מחוריהן. הלשון נשלחה החוצה, עקומה וחצופה מבעד לשפתיים המחייכות.
— וזה, לילי, הסיפה אמא, דבר חשוב. תאמיני לי. וכשאמא אומרת, תאמיני לי, היא מדגישה את צמד-המילים הזה בהטעמה מיוחדת, אולי מתוך חשש שלא אאמין לה. אבל אני מאמינה לה אף על פי שאני חשה יפה בועזועי הצחוק החרישי החולפים בבטנו של אוסקר ומדגדגים את גבי.

ג. יוזף

אמא היתה גאה באוסקר שלה. כשלא היה לו נוח בסימטת כל הקדושים, יצאנו שוב לדרך. אני אהבתי

את הנסיעות הליליות, אהבתי להאזין לצלילים העולים מהמסילה, לראות את עמודי החשמל עטויים אידי ערפל ולהירדם אט-אט על כתפיה של אמא.

הפעם נסענו בהדרכתו של אוסקר אל ידידו יוזף. יוזף זה בא להקביל את פנינו בתחנת הרכבת. איש גבוה מאוד, קירח ועצוב שכיסי מעילו האפור מרופדים ז'ורנלים ישנים. אוסקר הציג את יוזף כשוחפו לעסקים ואמא שמחה לראות שיש מי שדואג לה. יוזף שיכן אותנו במלון בינוני, מלון מתקבל על הדעת ושוחח עם אוסקר על איזה עסק שהוא עומד לבצע, עסק שיחלץ אותנו כאחת מכל הטרדות הקטנות שבהן היינו נתונים. היה זה עסק מסובך באמת שתיכוננו גול זמן. כלילות המחניקים של הקיץ ההוא ישבה אמא עם אוסקר ויוזף על הספה האדומה-כהה בקצהו השני של החדר. דמויותיהם מוארות בזמנים קצובים מהיכהובי שלט-הפירסומת שבחוץ. כשהייתי מתעוררת כלילה הייתי רואה אותם שם, כמין תמונה. אוסקר פרוש בפנתו, מניח קלף מחבילת-קלפים שבידו. אמא מתלחשת עם יוזף, מנסה לשכנע אותו בדבר-מה. יוזף מניע את ראשו בשלילה. מדי פעם מתערב אוסקר בשיחה. מילה קטנה. הערה. הימהום.

אני משרבבת בזהירות את ראשי מתוך השמיכה, מחדדת את אוזני בתקווה לקלוט משהו מדבריהם על הקטנה. אבל הם זריזים ממני. אמא קמה באנחה, ניגשת למיטה, אוחזת בשולי השמיכה ומנפנת בה מעלי כמו בכנפיים גדולות. מתכופפת ושואלת מדוע, לכל הרוחות, אני לא ישנה. יוזף מקפל את הניירות שעל השולחן. תנועותיו מקוטעות בגלל הבזקי האור. אוסקר מעיף אלי את חיוכו השבור הברוקע מהרווחים שבין שיניו. לילה אחד מעירה אותי אמא. החדר ריק. היא מגישה לי תה חם. מזרזת אותי להתלבש. גשם מכה בחלונות. אמא מודאגת. מעט תה נשפך. היא צועקת.

— לילי, היא אומרת, אני לא מבינה מדוע את עצבנית כל כך. אי-אפשר לשאת אותך כשאת מתעוררת משינה.

— מאוחר עכשיו, אני שואלת.

— לא, היא צוחקת לפתע ואותו אשד עליו משתפך ממנה, עכשיו מוקדם.

היא עוטפת את כפי כמעיל חם ומורה לי לרדת למטה, לחלוף בהחבא על פני השוער הכלוא בתאו ולחמוק משם החוצה. לפני שאני הולכת היא מנשקת את שתי עיני וקוראת לי בחיבה צועניה שלי, צועניה מיסכנה שלי.

בחוף, לפני המלון, כבר מחכה לי יוזף. יחד אנחנו מתכרבלים במשאית קטנה שבה נהג. הוא מכסה את רגליי מפני הצינה ואומר שאין לי מה לדאוג. הכול יהיה בסדר. הלילה אפרורי כמו המעיל של יוזף ועולה ממנו אותו עצב מדכדך. המשאית מרעישה את הרחובות הריקים של העיר.

— יהיה בסדר, אמר יוזף כשפסענו שנינו בשביל רטוב ועקפנו בית בודד שניצב בין עצים, זה יהיה בסדר, הוסיף כלחישה, רק אסור להתעצבן.

— ולעשות בדיוק מה שאני אומר.

— כן.

— זהו, לחש יוזף וחיבק אותי עד שחשתי בעצמותי את מעילו הלח והקר, ככה אני אוהב אותך. עמרנו מול הבית. יוזף התעסק קצת עם החלון, טיפס משם על הכרכוב והורה לי להתקרב אליו. מרחוק נשמעה נבחת-כלבים. יוזף התכופף ופשט את מעילי מעלי ואחר את האפודה ואת החולצה עד שהייתי ערומה כולי. מקרוב היו פניו הגדולים נוטפים מים.

— עכשיו, הוא אמר והרים אותי בכף ידו הענקית, כמנוף. הרווח בין הסורגים לקיר האבן היה צר וגבוה, הקיר עצמו חלק ושטוף מים. יוזף נאלץ לשאת אותי מעל ראשו. חשתי כיצד רוטטות ידיו סביב מותני. — תמהרי, קרא. השתחלתי בכוח פנימה, הבטן נסרטת לכל אורכה מחוד החנית של הסורג. אבל עמדתי בצד השני, מחייכת וקופאת. יוזף צחק מהנאה. היכה ברכות על כיסי מעילו וצחק.

— את נהדרת, אמר ולחץ את מעילי ונעליי בין השלבים. החלון היה פתוח. קפצתי למטה, על ארבע. התלבשתי שם, בחשכה, וחיכיתי עד שעני התרגלו לאור. החדר היה דומם ועזוב. ברור היה שזמן רב לא דרכה בו רגל אדם. הרהיטים היו מכוסים בדים לבנים. באור הקלוש הם דמו לאיים קטנים על רקע השחור. שני פסלים בגודל טבעי שמרו על גרם-מעלות פנימי. ללא קושי הגעתי אל הדלת הראשית. משכתי את הכריח. יוזף חדר פנימה, מנגב את רגליו בקפרנות על הסף.

— אין סיבה ללכלך, העיר. פנסו העטוף בכד שפך אור על העזובה על הכדים שהצהיבו, על פרצופיהם

החיוורים של שני השומרים שליד המדרגות. שמעתי אותו מחטט בניירות שמילאו את כיסי מעילו. קחי, אמר, וחכי לי כאן. נייר סוכריה רישרש בידי. ראיתי את נקודת האור ניתקת ונעה אל המדרגות. גילגלתי את הסוכריה החוצה ודחפתי לפי. הטעם החמוץ-מתוק המוכר לי כה היה נעים כל-כך באותו רגע. האור שבידי יוזף פגע במשהו מתנוועע. דבר-מה זו על המדרגות. בבת אחת נדלקו האורות. רגש חריף של כושה הציף אותי. חשתי שאני ערומה, אף על פי שהייתי לבושה במעיל. לחיי הסמיקו. הסוכריה דבקה לחיכי. נשמעו צעקות כבושות, לא אנושיות. דומה היה שתוכי ענק, נרגז, קורא מלמעלה, פורע את נוצותיו. עוד הספקתי לראות שתי נשים זקנות, לבושות חלוקי-לילה ארוכים, מתנפלות על יוזף. הוא רכן כלפיי, כבד ונבעת וצעק: תברחי לילי, תברחי... הקטע עד הדלת היה ארוך במיוחד. הרצפה המנומרת אריחים כהים סירבה להסתיים. ראיתי את רגליי מדשדשות במקום. עד שאחזתי בידית הדלת שמעתי את השתיים חובטות ביוזף.

- היא בורחת, הגנבה.
- אני רואה, אני רואה, צווחה השניה.
- תתפסי אותה, שמעתי את הראשונה.
- קל להגיד, השיבה זו.
- אני מבקשת ממך, לא עכשיו, לא עכשיו, עלה קירקורה של הראשונה מעל אנתוחיו של יוזף.
- תמיד את, תמיד את...
- היא בורחת, היא בורחת היא בורחת...
- אז מה?
- תתפסי אותה!
- את, את, הקניטה אותה השניה, תתפסי אותה את. הקול האיום, הצרחני, ליווה אותי עד הדלת. הייתי בחוץ.

רצתי מבלי להיעצר. המשעולים הרטובים טסו מתחת נעלי.

- לאן? שמעתי פתאום קול מוכר.
- הסתובבתי וראיתי את אמא בחברת אוסקר. אמא הדורה בשלל בגדיה הטובים ואוסקר עומד לידה ומפריח עשן אל תוך הערפילים הקלים. לא שאלתי מניין צצו שני אלה מתוך הגשם ואיך זה יבשים בגדיהם. נתליתי עליהם, אוחות כהם כפראות. אוסקר אמר, היי היי, מה קורה לך. ואילו אמא הרימה בחוסר-סבלנות את סנטרי ובחנה את פני. היא רעדה תחת מעטה האיפור המושלם שלה. זנב שועל-הכסף שקישט את צווארון מעילה צנח ונגע בכוף. היא כרעה ברוך לידי, מיששה את כרכי הערומות ואמרה לאוסקר באופן שאין עליו השגות; אנחנו מסתלקים מכאן. וכך הפקרנו את יוזף ומצאנו מקלט אצל האלמנה טרוץ.

ד. האלמנה טרוץ

- הגשם מוסיף לרדת בחצר. אני יושבת ליד אמא, משחקת בשערה.
- לילי, אומרת אמא, וקולה בוקע עמומות מתוך הכרית, אולי באמת תלכי אליה?
- טרוץ מחכה לי במיטבח שלהם. שניים מילדיה חבוים בקפלי חצאיתה הרחכה. פֶּטְרָה, שעיימה אני משחקת לעיתים קלאס, מציצה מחדר-השינה.
- תגידי לאמא שלך, אומרת טרוץ, שקודם תשלם.
- אני מסבירה לה, כפי שסוכם מראש, שעוד מעט נכצע כמה עסקים והבעיות תיפתרנה.
- טוב מאוד, עונה טרוץ, אני אחכה. וכינתיים תחכה האמא שלך לאמבטיה שלה.
- אור-אז אני מזכירה לה בעדינות שגם לנו יש זכות שימוש בחדר-הרחצה.
- כוודאי, מסכימה טרוץ, השאלה רק מתי.
- והיא מפנה אליי את גבה, חותכת לחם בסכין על לוח-עץ. הילדים שלה מתכוננים כתנועות וגם אני עוקבת אחר הזרוע הכבירה המרטטת מרוב שומנים וכוח.
- מה איתך, גוערת בי טרוץ בחיבבות גסה, ראיתי אצלכם כמה קופסאות. תביאי משהו ונסתדר.
- אני יודעת שהיא מדברת על קופסאות-השימורים שאמא אוגרת ואני גם יודעת שאמא מחשיבה את

צילום: רונית הכר

הקופסאות הללו ולא מרשה אפילו לאוסקר להתקרב אליהן. אמא סוחבת אותן מעיר לעיר, מקבלת מדי פעם אחת או שתיים במחנה ומצרפת לאוסף שלה. לאוסקר היא אומרת שלא יעז להניח עליהן יד ואותי היא משביעה לשמור עליהן בהעדרה.

אני מנסה לשכנע את טרוץ שהבשר שבקופסאות הרקוב כבר ממילא. עובדה, הן נפוחות. האלמנה מעבירה עליי את עיניה הקטנות, הירקרקות, ואומרת, נו טוב, אז תביאי לי אחת מהטובות. אף אחד לא ירגיש. ואני אתן גם לך. היא מסיימת לחתוך את הלחם השחור, הריחני, כוצעת פרוסה ונותנת לשני הקטנים. אלה נדחקים קרוב לאימם, אוכלים מאחורי גווה הרחב. אז מה את אומרת, היא שואלת, אוספת את הפירוורים ומשליכה לפיה הפעור.

אני משתדלת לדבר במתינות. מעלה את הטענה שאין החילופין שהיא מציעה הוגנים, כי האמבטיה מגיעה לנו, ואילו קופסת השימורים...

— ידעתי ידעתי, משסעת טרוץ, ידעתי שקל יותר לחלוב את הקיר הזה מלסחוט טיפה מהממזרה המזוהמת הזו... אהה, נאנחה טרוץ, מה הרע שעשיתי, היכן החטא שחטאתי. מדוע זה מגיע לי? פעם, כשאלברט היה חי עדיין... אהה, היה כאן מצוין, היה כאן נחמד, אני אומרת לך... כל אחד ידע את מקומו, ידע מה הוא שווה... והכול היה בסדר, בסדר גמור. אף אחד לא נכנס לתחת של השני... עד שיום אחד פרצה המלחמה והכול התבלבל, והכי גרוע — אלברט לא חזר. איך אפשר היה להעלות על הדעת, כימים שלפני המלחמה שכאן, אצלנו, בכית שלנו, יגורו אנשים כאלה? מי היה מכניס אותם לביתו? מי היה מוכן להשליך פרוסת לחם לעברם? הם כמו טיפת דיו שהשפריצו אותה למים טהורים. הכול מיטנף, משחיר. מה את חושבת, לילי, את חושבת שאני לא יודעת מה אומרים השכנים? השכנים מדברים ביניהם, את יודעת, מגיפים את החלונות כשאני עוברת. ואת חושבת שטרוץ הזקנה לא רואה שבעלת החנות סותמת את האף כשאני נכנסת אליה? כאילו שריח רע נודף ממני, כאילו שאני מסריחה. וכל זה בגלל שהיסכמתי להכניס אחכם לביתי. בהתחלה נראיתם מסכנים כל-כך ואני ריחמתי עליכם. איך יכולתי לנחש שכך יתפתחו הדברים. ובינתיים התברר באופן סופי ומוחלט שאלברט לא יחזור. לא לא. אל תנסי אפילו לרכך את גודל המכה. הוא לא יחזור. ואני משתגעת מצער. מדאגה. כלילות אני לא ישנה. רואה את הירח. שומעת

את הגשם. מכסה את הילדים. מי היה מאמין שכך יקרה לי. דווקא לי. מי היה מאמין שבגלל המלחמה הזו איאלץ להכניס לחדך ביתי את הדבר הרע הזה, לראות כמו עיניי את המוגלה הזו תופחת אצלי... מי היה מאמין...

והאלמנה טרוץ טופחת בכוח על מצחה. ביאוש עמוק, כמו להקיץ מתרדמת הזיות שבה היא שקועה, להכריח עצמה לראות עין בעין את האמת המרה; אותי.

— בתחילה הסתפקו השכנים ברמזים. יעצו לי לוותר על התוכנית. אם את באמת רוצה להשכיר חדר לדיירים, אמרו לי, זו זכותך, כמובן. אבל קיימת תמיד הסכנה שבעיקבות האומללים, חסרי הבית, הנודדים בדרכים, קורבנות המלחמה, יבואו גם היהודים. ורק זה חסר לנו, אמרו, שיהודים יתישבו כאן, בינינו, יקנו מיצרכים בחנות שלנו, ישחקו עם הילדים שלנו. מה גם שאין הם נוהגים להכריז על גזעם בראש חוצות. לא. בזמן האחרון הם למדו להסתוות כזיקיות ממש. וצריך חוש מיוחד, כמו שלי, למשל, אומרת טרוץ, כדי לזהות יהודי. חוש מיוחד.

* * *

פטרה, כתה של טרוץ, נשבעת לפניי שאף פעם לא גרו יהודים באזור הזה, בוודאי שלא ברחוב הזה. עשרות שנים, ואולי מאות, ניצבים הבניינים, מתפתלות הסימטאות הללו ומעולם לא חדר אליהן יהודי, לא טימא אותן ברגלו. מבחינה זו, הכטיחה פטרה בכת צחוק, לא שינתה המלחמה דבר. גם לפני המלחמה ידע כל אחד מה מותר ומה אסור. וכאן, אצלנו, לא היו בעיות. ודווקא עכשיו, משהסתימה המלחמה והאויב נוצח והושמד, דווקא עכשיו צצים להם יהודים בכל מקום. ואומרים, הוסיפה פטרה בסודי־סודות, שגם לרחוב שלנו הם הצליחו לחדור.

יכול להיות שהיא צודקת. בשעות הערב, כשהחשיכה יורדת, ניתן להבחין באי־הנחת, בזעף החבוי המבקש להתפרץ. שקט חסר־צורה יורד על הסמטאות הלחות, נושר עם הגשם הדק החודר מבעד לסדקי הבתים הישנים, מחלחל שם באפלה, ניקווה במרחפי הבתים, מזין את הטחב הפורש כחשישות חולנית; אני עומדת בחשיכה האפרורית ליד החלון ורואה הלך בודד ממהר בגשם, שערו נוצץ לרגע באור הפנס, חוטמו הדק והארוך כחוטם חיה זהירה מרחרח באוויר, מים מטפטפים על עורפו. משום־מה הוא שורק מגנינה סתמית בגשם הזה שאינו חדל לעולם.

* * *

— אהה, גונחת טרוץ ולוגמת אוויר מלוא ריאותיה, כמה אני מיסכנה! ומה אני כבר מבקשת? אני בסך־הכול מבקשת שישובו הימים מלפני המלחמה, שישובו הימים של אלברט שלי, שישובו ימי השמש המבורכים... הא, הימים המבורכים...

והאלמנה מרכינה ראשה, חושפת את עורפה העבה. עיניה הירוקות, הזעירות מתמלאות דמעות. ברחמים רבים היא מחבקת אותי. שפתיה רועדות. פניה הרחבים מעוותים מכאב. היא מתכופפת ונושאת אותי על זרועותיה, כוכשת את ראשה בחיקי וממרת בכבי.

— לילי הקטנה לילי הקטנה, היא גונחת, את חושבת שאני לא מרגישה כלום, את חושבת שטרוץ הזקנה לא יודעת לרחם... הו לילי לילי... את חושבת שאני לא מזיזה את הווילון בשעות אחר־הצהריים... ושם בחוץ, בחצר... את משחקת עם עצמך בכדידות גדולה כל כך... ואת חושבת שטרוץ העלובה לא יודעת מדוע את בחוץ... כימים האפורים האלה... מחכה בידיים זעירות וקפואות שהחדר יתפנה, שאפשר יהיה לחזור הביתה ולהתחמם... וגם אמא שלך יודעת ולכן היא שולחת אותך החוצה, החוצה, החוצה... ואני רוצה לומר לך, לילי, שטרוץ המיסכנה שומעת הכול ורואה הכול והיא מזמינה אותך לבוא אליה, לשחק עם הילדים שלה...

האלמנה נרגעה מעט. בידה הפנויה ניגבה את דמעותיה. הייתי עדיין על זרועה כשהבחינה בכירור שלא בכיתי עימה. בגלגל העין הירוקה שלה קפא לרגע קצף איבה. וכדי להשתחרר מהמבוכה הורידה אותי ארצה, גרפה את חוטמה במטפחת שנשאה בכיס הסינור ואמרה בשקט, כמעט בלחש, טוב. בואי נראה מה קורה באמבטיה.

וכך יכלה אמא להסיר באיטיות את הצבעים שקישטו את לחייה, את עיניה, לנקות את פיה היפה, למעוך ניירות רכים על שפתיה, ששרידי אודם עדיין דבקו בהן, ולרדת אל המים. אהבתי להתבונן בה כשהיא מותחת אט־אט את גופה במים ושוכבת כך, ללא תנועה, עיניה עצומות מול

הנורה הערומה הדולקת מעליה: רגליה הארוכות, הלכנות שקועות בקצף הדליל של הסבון. אצילות ידיה נשענות על השפה, מפורקות מעוצמתן.
 אבל במיוחד אהבתי אותה כששבה מחדר הרחצה; מעל פניה הנקיים, המטוהרים, התרומם לו אותו תרבוש מוזר, המגבת הענקית שלה העוטה את שיערה הרטוב כקסדה.
 אמא נכנסת לחדר, עוצרת ליד שולחן־הקלפים הזעיר של אוסקר, מעיפה מבט בנסיגותיו ומעירה בכוז, נו, בוודאי, כך אי־אפשר לסיים אף פעם וגורפת את הקלפים ביד מנוסה לערימה אחת.

ה. ימים שליווים

היו גם ימים שליווים, שקטים עד בלי די. אמא נשארה בכית. היא מעלעלת לאיטה במגאזין ישן, ישובה בכורסה שליד הראדיו. הראדיו אינו פועל. הוא מקושט כמפה זעירה, רקומה ועליה שתי רקדניות־חסינה. אני מנסה להלכיש את כובת־הזכוכית שלי — בקבוק־כושם ריק המעוצב בדמות אשה. לפתע נפרצת הדלת ואוסקר מתנפל פנימה, דוחק כמה חפצים לחיק שהוריד מהארון וכשאמא מנסה לשאול מה קרה הוא מהסה אותה במילמול נרגש ומבקש ממנה כסף בדחירות, ועוד לפני שהספקתי להבין מדוע רועדות ידי, הארוזות את חפציו, נעלם באותה פתאומיות שבה הופיע, משלח נשיקת־אוויר מסוגנת לאמא ואומר לי ליד הפתח: לילי, (זו היתה אחת הפעמים היחידות שקרא בשמי) — לילי, תשמרי על אמא. היא כל כך מפוזרת. והולך. כנף מעילו ההדרור נעלם בקצה הסימטה כשהצפירות המוכרות נשמעות ולתוך החצר שלנו, המזונוחת, נדחקות שלוש מכוניות. אנשים יורדים בריצה, נוקשים־מתנצלים־נכנסים, מורחים בכוח את רצפת החדר הגדול. אמא אומרת להם, שהיא מאוד מאוד מצטערת, היא איננה מבינה על מה הם מדברים, יחד עם זאת ברור לה שתיאלץ לעמול קשה על ניקיון הבית לאחר שיסתלקו.

מפקדם, בחור גבוה במעיל־עור, מתכופף ומביט בעיניי.

— את, לפחות, הוא אומר, עדיין לא למדת לשקר. נכון?

— נכון.

— את מכירה את זה, הוא שואל ומראה לי את נרתיק־הסיגריות המוכסף של אוסקר.

— לא.

— ראיח את החפץ הזה פעם?

— לא.

— ואת לא יודעת למי הוא שייך? האיש הגבוה מקרב אלי את כובע־המצחיה הירוק שלו. עיניו קרובות, רציניות מאוד.

— את בטוחה שאינך יודעת? אפשר היה לחוש באכזבתו יחד עם ריח הבירה שנדף מפיו.

— בטוחה. אני נשבעת באלוהים, כאמא שלי, שאני לא יודעת כלום.

האיש הגבוה משפיל לרגע את עיניו אל הנרתיק שנשא בהבלטה את ראש־התיבות של אוסקר חרוטים על פניו.

— למה את משקרת, הוא שואל בלחישה חופזנית, בוחן כתשומת־לב את תגובתי, את לא יודעת שזהו חטא חמור, את לא יודעת מה קורה לילדות שמשקר?

בעדינות רבה הוא מחליץ את כובת־הזכוכית מבין ידי ואוחז בה בין האצבע לאגודל.

— איך היית מגיבה לו שיקרה לך הבובה שלך?

בינתיים התאספו האנשים סביבנו. אמא, עם המגאזין בידה וכל אלה שהתפנו מחיטוטיהם התקבצו במעגל צר.

— הבובה שלי, השכתי ולקחתי אותה מידו, מתענינת רק בשלה. רק בשלה.

ניצוץ של הבנה חולף בעיניי היפות, האפורות של האיש הגבוה.

— בסדר, גבירתי הצעירה, השלים בלי חיוך וכלי עוינות, ברגע שתדעי משהו, גם אני אדע על כך. ובאמירה סתמית זו, שמן־הסתם לא שיכנעה אפילו אותו, הזדקף, חלץ את עצמותיו, רמז לאנשיו ואלה הלכו, נוטלים עימם כמה חפצים חסרי־ערך שהיו מוסתרים במגרת הארון.

— עוד נחזור, הכטיח הגבוה לפני שנעל את הדלת ונגע בכובעו לאות ברכה.

היינו לבדנו. אמא ספקה כפיים מהתרגשות. — היית נהדרת, אמרה ונשקה אל לחיי, נהדרת, עכברונת

שלי.

ואחרי הפסקה —

— מאיפה רכשת את הכישרון הזה?

— ועוד —

— זה היה ממש לא יאומן!

שטפנו את הטינופת שהאנשים הותירו אחריהם. אמא גחנה אל הדלי ואמרה: אבל זה היה לגמרי מיותר, עכברונת שלי. לגמרי מיותר. הם הרי יודעים הכול. לא היית צריכה להתאמץ כל כך. אוסקר אבוד. משהינחנו את כלי-הניקיון במקומם חיקתה אמא את הקציץ הגבוה, הנבוך, וכמעט נחנקה משיעול קשה שתקף אותה, התמוטטה על הספה, כיסתה פניה בידיה והתיפחה.

— הם ילכו לטרוץ, ייבכה, וזו תספר להם כל מה שהיא יודעת. אהה, כמה אני שונאת אותה. אחר-כך סילקה בכת אחת את הידיים, ניגבה את הדמעות ואמרה תוך ריטוטי צחוק עצבני שכמו פרץ ממנה נגד רצונה; אוסקר החמור הזה... הוא והעסק שלו... העסק שלו... ואז לא יכלה להשתלט יותר על נחשולי הכאב שגאו בחזה, רסיסי דמעות ניתזו מעיניה, מפיה והיא ישבה, לופתת את בטנה, מנסה לשווא להתגבר על עלבון אמונתה באוסקר — בו ובעסק הנהדר שלו — העסק שבשלו הילוותה לו כספים, האכילה ופינקת אותו ויצאה עימו לאותן פגישות ליליות שלה.

לבסוף נאנחה והתפרקדה על הספה. התכווצתי במקומי, דוממת כאחת הרקדניות הזעירות שקישטו את הראדיו שלא פעל, ישבתי וחיכיתי עד ששמעתי את נשימתה הכבדה וידעתי ששקעה בשינה.

* * *

אותו לילה נשבה רוח חרישית. מעבר לקיר חרקו צעדיה של טרוץ. הירח נשבר לשניים. שני פלחים חולניים נשקפו מצירי עמוד החשמל. אמא לא יצאה לעבודה. מהסימטה עלה לאיטו אד לכנבן. אמא אמרה שבלילה כזה צריך אדם בית. אוי ואבוי למי שאין לו בית כלילה שכזה. קשה היה לי להאמין במזלי הטוב. מין דיגדוג של אושר אחז בגרוני, פירכס שם. היפנית את פניי מאמא אל החלון, אל הלילה. איזה מזל, אמרתי לעצמי, איזה מזל מטורף. סוף-סוף נפטרנו ממנו. אמא כולה שלי. לה לא היה ספק שהרודפים השיגו אותו והשליכו אותו לבית-סוהר. ושם, בין החומות מתהלך לו אוסקר בשיער קצוץ — כי זו דרכם לגלח את הנתפסים על-ידם — ומכיוון שאין לו דרך לצבוע את שערו יילך זה ויאפיר. ובכלל, לתאר את אוסקר המפונק שלה בין הטיפוסים הכלואים שם, כשבמקום הסיגריות האהובות עליו ייאלץ לעשן קש מיזרונים ולהשתעל שיעול רע, והקיכה העדינה שלו... אמא רעדה מצמרמורת, ואחר פיהקה פיהוק גדול וחסר-בושה. אהה, אמרה כשהיא מכסה יפה-יפה את רגליה בשמיכה, כמה עצוב שישנם אנשים חסרי בית כלילה כזה.

* * *

ימים מעטים חלפו. אמא נתקפה בחוסר מנוחה. היו לילות שבהם לא שבה הביתה. יוצאת היתה בבהילות, יפה ומטופחת. תיסרוקתה עשויה כמיגדל. הבושם החכיב עליה מתמזג בריחה. כמה קריר ומרוחק היה ניחוח הבושם בבקבוק הקטן, הירקרק, המוצג על המדף שליד הראדיו האילם, וכמה עשיר וחמים עלה מפניה, משערה, מגופה. לפני לכתה היתה קוראת לי, מחבבת אותי בשתי ידיה, לוחצת בכל כוחה ואומרת עכברונת שלי, צוענייה שלי. טרוץ עומדת בפתח ביתה, מוקפת יתומיה, מניעה את ראשה העבה כמין תוכחה לא-הגויה ועוקבת כמוני אחר אמא הנעלמת בעיקול. באחד הלילות הללו שמעתי את הדלת חורקת באפלה. התעוררתי על הספה שבחדר הגדול. הדלת לא נטרקה ותחת זאת הידדה בחדר צליל מוזר, כעין נפילה.

העליתי את האור. אמא מולי. לא היכרתי אותה. סריטות דם נקרשו בפניה. עיניה היו יכשות מדמעות רבות. פרוות-השועלים הלכנה שלה נעלמה יחד עם תיק-העור הקטן, המבריק. היא צנחה על קצות הספה. ניסתה לעצור באגרופיה את גל הכאב שעלה בה. נעלתי את הדלת ורצתי סביבה. דיברתי כל-כך הרבה עד שאמא הבליגה וחיכה חיוך דל של הכרת טובה. סייעתי לה להסיר את גרבי-הניילון הקרועות המזוהמות. חלצתי את נעליה. מילאתי קערה כמים. אמא ניקתה את פניה מול המראה. היה לה פצע מכוער מתחת לעין השמאלית.

כשישבה כך, כתפיה שחוחות וצמר־הגפן בידה, פוקחת בכוח את העין העצומה, העירה אמא שכך הדברים לא יכולים להימשך. לא הגבתי והיא הוסיפה שהגיע הזמן לשנות משהו יסודי באורח חיינו. עניתי ואמרתי שאני דווקא שמחה שנשארו שתינו לבד. ואני משוכנעת שעוד מעט אוכל להגן עליה — אני רק צריכה לגדול קצת. בינתיים יהיה קשה, אני יודעת. אבל אחר כך, כשאתחזק, אכה את כל אלה שהיכו אותה. ועד אז אנחנו יכולות להסתלק מטרוץ וילדיה ולנסוע לים, למקום שהיא באמת אוהבת. — באלוהים, תפסיקי, ענתה אמא, הפנים כואבים לי כשאני צוחקת. — ושום אוסקר, ניצלתי את ההזדמנות, אנחנו לא צריכות את אוסקר בכלל. בבקשה, רק לא אוסקר נוסף.

אמא המשיכה לשפשף את עיניה במים, מסירה גושי ליכלוך ודם. בשערה הסתור חסרה קווצה שנתלשה ממקומה.

— תשמעי, אמרה בנימתה הרגילה, אני באמת חושבת שניסע קצת.
 — לא?
 — לפלשתינה.
 — פלשתינה, מה זה?
 — ארץ, השיבה אמא בקיצור.
 — למה דווקא לשם?
 — זה מה שנשאר, ענתה אמא.
 שחקתי. גם אמא לא מיהרה. ואז שאלתי;
 — מה יש שם?
 — אני לא יודעת, השיבה אמא ביושר. שמעתי שיש שם תפוזים. ואחרי הפסקה מתמשכת הוסיפה, תפוזים ויהודים.
 — יהודים?
 — כן.
 — אז אני לא רוצה.
 — למה?
 — כי אני לא אוהבת יהודים, אמרתי.
 אמא טבלה את צמר־הגפן במים וסחטה. המים איבדו מצלילוחם.
 — אבל את אחת מהם, אמרה רכות.
 — אני?
 — כן.
 — יהודיה?
 — בדיוק, קבעה אמא.
 — אבל אני נגד זה, הודעתי לה, אני לא רוצה.
 — זה מזכיר לי, השיבה משועשעת, שגם אני לא רצייתי. וכשאמרה כך קירבה את עינה הפגועה אל המראה ובחנה בקור־רוח את הנזק.

* * *

פטרה מבוססת לידי בשלג. אנחנו צמודות זו לזו בדרך היער המובילה הביתה. שתינו התעכבנו בחצר בית־הספר. עכשיו השעה כבר מאוחרת. העצים גבוהים כל כך, שחורים ירוקים. בקרחות מבצבץ האזוב החיוור. מפיה של פטרה מתמר אד לבנבן. עיניה בולשות בין העצים.
 לאף אחד לא סיפרתי את הסוד. לא לבניה של טרוץ ולא לפטרה. שתקתי גם בבית־הספר, כשיעורי הדת וההיסטוריה. אך האמת הלכה והתבהרה מדי יום; היקף הפשע היה ללא נשוא והיתה סיבה עמוקה ואפלה שבגללה ספגה אמא מכות והיתה סיבה שבגללה כרע אותו קצין־חקירות גבוה והתבונן בי בתיעוב בעיניו היפות, הגדולות.

פטרה אמרה שאנחנו חייבות להיזהר. — ממה, שאלתי. גם אני הייתי מבוהלת. פטרה הפכה את ראשה לאחור ואחזה ביד. רק חריקות הנעליים על השלג הנוקשה נשמעו.

— מהיהודים, השיבה בלחישתה. סבא שלי אומר שעכשיו, אחרי המלחמה, התרכו היהודים באופן מבהיל.

ו. שמאלץ על לחם שחור

אמא עומדת ליד החלון הפתוח. ראשה נחרט בחדות על רקע החצר השוקטת. כשתי ידיה היא מורחת שמאלץ על לחם שחור.

בינתיים הגיע האביב. בשיפולי החצר, מעבר לקיר הצהבהב, כתם תכלת. שמש הססנית נוגעת בכבסים הלחים של האלמנה טרוץ.

אמא לבושה חליפת־נסיעה התפוררה משני חלקים; חצאית צרה שסועה מאחור ומיקטורן נאה בעל כיסים, הדוק למותניה. כל כך היא יפה בכגד הזה. ואני מאושרת שיש לי אמא כזאת.

— תגמרי כבר, תגמרי, מזרזת אותי אמא ובאופן יוצא מהכלל מורחת למעני את הפרוסה הבאה. המיזוודה מוכנה בפניה. מיזוודה ישנה שאמא קנתה מטרון, קשורה בשני סרטים עבים.

— ואין לך בכלל מה לדאוג, מוסיפה אמא משפט שכבר אמרה כמה וכמה פעמים. וכשאני לא עונה, היא גוערת, שמעת?

— אני לא משיבה ואמא מעמידה פני נעלבת. — את מעלה בדעתך, היא מדגישה, שאני מעונינת להמשיך לעבוד כפי שאני עובדת, לשכור חדרים עלובים אצל האלמנה טרוץ? הו, כמה אני שונאת את

המקום הזה, את המיסכנות הזאת. ואת יושבת ומודאגת. לא נוגעת בפרוסה שמרחת. האם את מעלה בדעתך שאני מסוגלת, באמת, להיפרד ממך לתקופה ארוכה. יכול להיות שאת משערת, בעימקי ליבך,

שאני מעונינת להתרחק ממך. יכול להיות שאת סוברת שנוח לי להיפטר ממך. עכברונת שלי, צועניה קטנה שלי. הרי רק בגללך הייתי חוזרת לבילות הביתה. מהדאגה לך. מהצורך לשאתך בזרועותי אל מיטתך

ולכסות אותך יפה־יפה. ודווקא עכשיו, כשהכול כבר מוכן וכבר סיכמנו את כל הפרטים — דווקא עכשיו נתפס לו אוסקר בידי המשטרה. ואני מבקשת לגלות לך עוד עיניין חשוב שעליו לא דיברנו; כל העסק

המיסתורי של אוסקר היה מכוון למטרה זו. כי גם אוסקר הרגיש שהגיע הזמן להסתלק, לצאת מכאן. אלא שהוא רצה להכין הכול כמו שצריך. אוסקר אוהב, כפי שאת יודעת, להשתעשע בתוכניות מושלמות. הוא

לא היה מוכן להסתפק כמה שהצעתי לו, לקום וללכת. לא לא. לאוסקר היו מחשבות מפותלות. מפליא ממש להיווכח באיזו אלגנטיות אוסקר מצטיין.

נכון, משהו קורה להן, לאותן תוכניות מושלמות שלו. עובדה, זו הפעם השלישית שהוא נתפס. אמא נעצרת לרגע. מהורהרת היא מפנה את מבטה החוצה, אל החצר המוצפת שמש, אל כבסיה של

טרוץ הנעים ברוח הקלה ואומרת, תראי תראי. אני מדברת. את לא אוכלת והזמן עובר.

* * *

בערב עמדנו סמוכות זו לזו מעברם של כלי־המיטה המתנפנפים. פטרה הקשיבה לי בדממה, עיניה העגולות מתרחבות, תופסות דבר־מה שלשונה המהירה לא מצאה לו מענה.

— לא יכול להיות, פלטה לבסוף.

— לא לא, עינתי, זה נכון.

— לא, היא אמרה.

— כן כן, בדקתי את העניין, אמרתי לה במחנינות, אמא באמת כזאת ולכן גם אני כזאת.

— לא לזה אני מתכוונת.

— אז למה?

— לזה שאת נוסעת מחר, השיבה פטרה כעגמומיות. איזה מזל יש לך. את נוסעת. אבל אני, מה יהיה

איתי? אף אחד לא יגלה עליי שום דבר. אף אחד לא ייקח אותי מכאן... ישבנו מאחרי הכבסים של טרוץ, אני מחבקת את פטרה והיא מסתירה בשרוול מעילי את פניה הזוערים, החדים, העלובים. לפני שנפרדנו,

בשבעה חמורה להתראות בקרוב, ניחמה אותי פטרה ככל יכולתה והבטיחה בהן צדק שאם לא אזכיר את העניין ההוא, אף אחד לא ירגיש. כי אני באמת נחמדה ולא מבחינים אצלי כלום. ממש כלום.

* * *

אמא ואני ליד תחנת-הרכבת. בשדה שליד המסילה פורחים פרחים. הרי אמרתי לך, האביב הגיע. זכובים ופרפרים שטים באוויר. אמא לובשת אותה חליפת נסיעה אדומה-כהה, ואותו תיק, שחור מצועצע אחוז בידה. ילד קטן מדלג בין הפרחים בטירוף של שמחה. לראשו כובע לבן. רגליו הזעירות מתופפות על האניצים הירוקים המבצבצים מהאדמה. הוא עוצר לרגע, פונה לאחוריו ובוחר את פני אביו. וכשהוא מגלה בהם סימן של שביעות רצון, מתגלגל ממנו צחוק מאושר. נעליו הקטנות ממשיכות לפזז על הדשא הרענן עד היום.

מרחוק נשמעת צפירה. אמא רושמת משהו בחיפזון על קרע של חפיסת-סיגריות.
— שלא תאבדי, היא אומרת, זו הכתובת שלנו, והיא דוחקת את פיסת-הקרטון לכיס החצאית הצהובה שלי.

באיטיות רכה מתגלגלת הרכבת לתחנה. אתה הרי זוכר אותה. גם אתה נסעת בה. אמא מעיפה מבט אחד בקרונות האלה ובאנשים התלויים עליהם ואומרת בשפתיים קפוצות, לילי, אולי נחזור הביתה. למה, אני שואלת. נו, היא נאנחת, תסתכלי על זה. רכבת-בהמות, אני אומרת. נכון, מסכימה אמא, בהמות. עקב נעלה נתקע באדמה הלחה והיא מתאמצת לחלץ אותה.

— תשמעי, היא אומרת, נחזור הביתה ונחכה עד שאוסקר יצטרף אלינו. בשקט היא מדברת, לואטת לאוזני. כמו חוששת לקלקל משהו מחגיגותו של יום האביב המסנוור הזה, ואולי נדמה לה שאבי הילד המרקד מתאמץ להקשיב לה.

זה היה רגע. אתה יכול לתאר לעצמך. לא רציתי לשוב לשיחות על אוסקר ולכן אמרתי לה שאני אצא ראשונה והיא תבוא אחרי. כאן טמון הסיכוי היחיד שלנו. גם לא סיפרתי לה שבערב האחרון, ממש לפני הנסיעה, הפרתי את הנדר החמור שנדרתי לעצמי והתוודיתי בפני פטרה. לא היתה דרך חזרה. זה היה כלילה הקודם. ועכשיו אני אומרת לאמא שעליי לנסוע ברכבת. היא מחייכת. ריח קלוש של נאפטאלין נודף ממנה עם הכושם המתוק שאין דומה לו בכל העולם. עיני מתמלאות בצבע האדום, הלוהט של החליפה.

— אולי, אומרת אמא בהקלה, אולי את צודקת, צריך להתחיל מאיזה מקום. ולפני שאני עולה ומטפסת וגוררת אחריי את המיזוודה הישנה של טרוץ הקשורה בשני סרטים ובתוכה שלוש קופסאות נבחרות של אמא והרכבת מתחילה להחליק ללא התראה, לוחשת אמא בקולה העמוק, הנהדר, אין לך מה לדאוג, לילי, אני היבטחתי. והיא מושיטה לי את ידה. ביד אני חשה בחפץ נוקשה. אחת הרקדניות שניצבו על הראדיו. שטר-כסף הדוק בגומי לחוזה, ממש מעל שמלת המלמלה. אמא בשדה הפרחים; היא מנפנפת בנעל החלוצה. אחר כך היא שולפת מיטפחת-תחרים מחיקה וזה מה שנשאר, ריח המיקטורן ואמא העומדת בתחנה הכפרית ומנפנפת בשתי ידיה.

ז. קליפת התפוז

לילי טעתה; לא הייתי עימה על הרכבת ההיא. אני גם לא זוכר אותה ממסע האוניה בים. לו הייתי נתקל בה בדרך, הייתי מזהה ללא קושי את פני-הליצן הלבנים שלה, פני-החרסינה המעודנים, את העיניים הכהות כל-כך המצוירות על פניה. גם מחוסר-המנוחה שלה אי-אפשר היה להתעלם, מדרכה לדבר הרבה, להגזים. ביום האחרון להפלגה קיבץ אותנו רב-החובל בחדר-האוכל. זו היתה פעם ראשונה שראיתי אותו; צחור הוא היה, שזוף ומוזהב. שפתיו חרצו כמה משפטים בשפה שלא הבנתי. אחר כך חיך אלינו בשיניים יפות, מרוצה מקרינת זוהרו. הוא סימן בידו ושני מלחים שעמדו שם השליכו אלינו פירות כתומים עטופים נייר דק. מאז אכלתי תפוזים לאין-ספור. אף אחד לא היה בטעם ההוא. מרוב תאוה לתפוח-הזהב נגסתי בשיני את קליפתו הלבנה, הספוגית, והמשכתי לחרסם כבולמוס את תוכו עד שבלעתי את כולו.

— קליפת-התפוז עדיין בוערת בין שפתי, הלכתי לשוטט בין הנקהלים בחדר האוכל, מנסה לשחד את מי שייטה לוותר על הפרי שבידו, על מחציתו, על פלח, על קליפה. גולדין היה שם. גולדין שמאוחר יותר התפרסם כגנב והיה היחיד מבינינו שעזב את הכפר מרצונו ולא שב אליו, וגדי היימן ששמו האמיתי היה פליקס נשען על קיר, הרחק מהמהומה. שתי התאומות, צאנה וראנה, נדחקו החוצה, אל הפרוזדור. כבר אז נשאו לכל מקום את שמיכת הפוך שלהן, כמין יצור בעל ארבע רגליים דקות ושני ראשים זהים, עצובים. לא, לילי לא היחה אז איתנו.

האוניה הייתה לכנה, דקה וגנדרנית. התאומות שעל הסיפון חבויים ליד סירות-ההצלה, רוכנות מטה, כלפי הימ. להקת דולפינים מזנקת מהמים מולן, טסה בעליצות מטורפת אחר שובלי הלובן של האוניה. קצף ניתז מגופה הנמתח בקשתות מעל הגלים. בפתאומיות הם צצים מתוך המים הכחולים-אפורים, מתרוממים בחדווה וחוזרים וצונחים כחיצים באור הכוהה. וכשדומה שהלהקה כבר הרחיקה, חוזר חצוף אחד, מתהפך באוויר כלהטוטן הנפרד מקהלו ונעלם.

צופים ניצבנו על הסיפון, חושפים שיניים מול הרוח המלוחה. אילו הייתה לילי שם, האם לא הייתי מבחין בצחוקה המיוחד כל כך, בשריקות ההתפעלות העזות שלה? בקיצור, אף על פי שניסתה לשכנע אותי כי זמן רב לפני שהיגענו לבית בירנה נדדנו יחדיו, הרי שאני נוטה לחשוב שהיא כדתה את הדברים מליבה. הייתה לה חולשה ברורה: לספר סיפורים על עצמה ולדאוג שהם יתאימו יפה זה לזה. אין ספק, הייתה לה תשוקה לרקום בסכלנות סיפור המשחזר בתמונות צבעוניות את דברי הימים הפרטיים שלה. אני הייתי רק הקהל.

ח. המכתב

לילי התישבה על מיטת הברזל, באוהל, חיבקה ברגליה ארגז-תפוזים ריק ששימש שולחן וכתבה מכתב. הוא הכיל את השורות הנחוצות ביותר; שלומה טוב. היא לא מכירה בארץ החדשה אף אחד. שיכנו אותה במחנה מעבר — מערכולת של אנשים באים והולכים. לא ברור לאן הם באים ומדוע הם הולכים. האוכל בסדר. היא רק לא מבינה איך אפשר לטעום מהזיתים השחורים, המצומקים הפזורים על שולחנות-העץ — במיאוס כזה לא התנסתה אף פעם (לי סיפרה שטעתה לחשוב שהזיתים הינם שזיפים מיוכשים וכשפשטה המרירות הזו בפיה, ירקה בגועל). והרעש שמקימים הרמקולים התלויים על עצי האקליפטוס. כל היום פולטים הרמקולים הללו הודעות צרודות. שירים. הימנונים. הודעות החוזרות על עצמן בקצב מונוטוני. המוזר הוא ששום דבר לא קורה במחנה; הילדים ממשיכים לגרש זבובים, לחטט באף, הנשים לכבס, ועל יד הצריף השוודי, זו המזכירות, מתקבצים הבטלנים ובעלי השמועות. יכול להיות שזו הסיבה שבגללה חוזר הרמקול ביתר תוקף על הודעותיו.

בסיומו של המכתב ("נגמר לי הנייר", כתבה) היא מבקשת לדעת מתי תבוא. "כי תדעי לך שהשמועות הן שעוד מעט אי-אפשר יהיה להיכנס הנה מפני שהשערים ייסגרו" (את הביטוי הזה קלטה לילי במחנה. והארץ התכווצה לה לפתע למימדי של הפרדס הסמוך שבו עבדו המבוגרים בקטיף-תפוזים מאחורי שערי-עץ גדולים). "כן", רשמה לילי בשולי דבריה, "אומרים שבעתיד יהיה קשה עוד יותר ולכן כדאי שתבואי כבר עכשיו. אני אחכה לך במחנה ולא אזוז. אם לא תבואי אליי", המשיכה, "לא תהיה לי ברירה; אני אשוב אלייך. הו, אמא אמא, אני לא יכולה להיות כאן לבדי. בלילה מייללים תנים. אלו חיות קטנות, בגודל ארנבות, שאיש לא ראה כמו עיניו. הן נחבאות בפרדס, ומשוטטות בלילה. אבל את קולותיהן אי-אפשר שלא לשמוע. באמצע הלילה, כשהירח מאיר, הן מתחילות ליילל. קשה להאמין שכאב כזה, הבוקע מגרונן, קיים בכלל. המחנה דומם. בלי מאמץ ניתן לחוש איך כולם מתהפכים על המיזרונים, על המיטות החורקניות ובוכים. אדם אחד זקן יצא מדעתו מהיכבות החנוקות, העורגות הללו. הוא נעמד בפתח אוהלו והצטרף למקהלה האיומה הזו; שר איתן. בבוקר לקחו אותו.

אף אחד לא יודע לאן ייקחו אותי. אולי זה לא משנה במיוחד; אבל אני מפחדת מהרגע. וחשבתי שיהיה זה נכון לדבוק במקום הזה שאותו אני כבר מכירה. נכון שהוא לא מוצא חן בעיני. ואף על פי כן, כאן אני יכולה לחכות לך במנוחה. לפחות אני מתמצאת בנהלים.

אלה המבקשים להתחמק מההסעות הקבוצתיות — בורחים לפרדס. יש להם סיכוי טוב שיעזבו אותם. עד לפעם הבאה. וקורה גם ההיפך; כל היום מחפשים מישהו שאמור להצטרף לאחת הקבוצות. לבסוף מסתבר שהוא כבר מזמן הסתלק, על דעת עצמו פנה והלך. אבל אלו מקרים נדירים. אני מפחדת לעזוב את המחנה. מדי פעם אני שומעת את שמי נישא ברמקולים. הם מגבירים את הקול אלף מונים והוא נשלח עבה, צרוד ומתכתי עד קצות הפרדסים, רודף אחרי; לילי קאמר; למזכירות! לילי קאמר — למזכירות! ואני מתעלמת ממנו. אני מניחה שהם כבר הכינו חוכנית לגביי. אין לי ספק שהם אירגנו דברי-מה. זה ברור. ואילו אני מתנהגת כאילו אין לי מושג. כאילו שאיני תופסת את כוונתם. מבלי להרהר בתוצאות אני זונחת את חדר-האוכל, את האוהל הענקי שבו אנו אוכלים, ומתחילה לרוץ והקול משיג אותי; לילי קאמר

— למזכירות! ואני רצה עוד יותר מהר. הנה, זה מה שאני עושה.”

”ומה את עושה”, צימצמה לילי את שאלתה בכתב זעיר בשולי הגיליון: “אני מחכה לתשובה.” התשובה נכתבה על נייר-תכלת דקיק באותיות גדולות ויפות. בעצם, היה זה צרור פריסות-שלום מזמנים שונים וממקומות שונים. בסופם היתה מוטבעת חתימת-שפתיים אדומה. “לילי היקרה”, נאמר שם, “לילי היקרה שלי”.

”כמה מוזר לקבל ממך מכתב. לפתע פתאום אני רואה את המרחק שהמכתב עובר. ואני הרי לא יודעת לכתוב לך. בכלל. אין לי מושג איך עושים את זה. אני יושבת בפינה המוכרת לך, ליד החלון, חושבת כיצד לנסח משפטים שפעם הייתי פשוט אומרת בקול רם. אני כל כך מבולבלת. לפתע נכנסת האלמנה טרוץ ומוסרת לי את המכתב שלך. אני קורעת את המעטפה והיא מתחילה לגנוח כאילו שאליה מכוונים הדברים. היא אומרת שכך בדיוק איבדה את אלברט שלה — את שומעת?

”החיות הקטנות שעליהן את כותבת, מדאיגות אותי באמת. שאלתי עליהן בחנות. איש לא שמע את היללות אודותיהן את כותבת. אני רק מקווה שהן לא נכנסות לאוהלים כלילה. מדוע, דרך אגב, אין לכם בתים? אני אגיד לך את האמת, לא כך תיארתי לי את הדברים בדימוי. אני כל כך מבולבלת. שכחתי לומר לך שהאלמנה טרוץ הביאה עימה זוג כפפות-עור וביקשה שאשלח לך. הן היו שייכות לפטרה. הודיתי לה מאוד וקצת צחקתי בליבי; מה, היא לא יודעת שבפלשתינה אין צורך בכפפות בכלל? השמש הזאת הזורחת שם כל היום, ברוח החמה המנשבת כלילה? הרי הכול שם רק חול ועוד חול. אבל לא אמרתי לה כלום כדי לא להעליב אותה.

”כאמור, היא יושבת מולי ונאנחת. ועד שלא היקראתי לה את החלק הראשון של מכתבך, לא יכולתי להיפטר ממנה. עכשיו, כשאוסקר איננו, היא מזמינה אותי אליה. היית מאמינה? ובכלל, היא חושבת שהיתה זו טעות לשלוח אותך כל-כך רחוק. היא מאוד מפחדת שבסוף תיהפכי למשהו אחר, ליהודיה. מה אני יכולה לומר לאשה הזו הבאה אלי, מתנשפת ונגרזת, רובצת מולי ומספרת לי את צרותיה עם בעלה המת?”

* * *

”בינתיים נדחה המשפט של אוסקר והועבר לברלין. לא היתה לי ברירה; עזבתי גם אני את מקומנו הישן ונסעתי לעיר הגדולה הזאת. תארי לך, עכשיו אני כותבת לך מבית-הדואר המרכזי. לא ברור לי מדוע הושיבו את אוסקר המיסכן דווקא כאן. אפשר היה לחשוב על מקום מתאים יותר. הכול פה הרוס ומבולבל ואי-אפשר למצוא את הידיים והרגליים, כמו שאומרים. בכל מקום, שוטרים צבאיים, הכול בייקר. וקר נורא. השדרות הרחבות, המפורסמות כל כך, הרוסות עד היסוד. יד ענקית עברה ודחפה את הביניינים הצידה. איזה כיעור.

מדי פעם מרשים לי לראות את אוסקר. הוא נראה מצוין. מוסר דרישת-שלום. השיער שלו כבר צומח, מובן שהוא נראה קצת משונה במלבושי האסיר ובחיוך החדש שנקבע על שפתיו; מין עווית המושכת כלפי מעלה את גבת-עיניו השמאלית ומפרפרת לרגע על פיו. הוא דומה אז לאדם ששכח איזו בדיחה. אלו ימי כרלין העלובים שלי. אני מופיעה כשערי בית-המעצר. משם אני מטיילת עד אולמות בית-המשפט. אוסקר מבקש ממני, בכל ביקור, לעזוב אותו ולנסוע. הוא אומר שממילא הוא אבוד. אבל אני חושבת שכל דבריו אינם אלא תוכנית לנסות אותי. הוא כל כך אוהב לשמוע שלעולם לא אסכים להפקיר אותו שם, בבית העגום הזה. והרי באמת, כפי שאת יודעת, אין לו אף אחד. מלבדי. עורך-הדין המטפל בענייני מנסה להסביר לי שישנו עוד מיכשול זעיר המונע את שחרורו. אינני מכינה כזה. לעומת זאת אני משוכנעת שמדובר בימים ספורים. רק עוד קצת סבלנות.”

* * *

”אני באה. אני באה. קצת קשה לגייס את הכספים לנסיעה. אוסקר עומד להשתחרר. הוא אומר שיילך אחריי לכל מקום. סוף-סוף נהיה יחד. אני רצה לרכוש כרטיס. אני עפה. אני באה.”
 וכאן היא מסיימת ב”אהבה רבה” ו”חיבוקים-עזים-רכים-מספור”. המכתב הזה היה נתון כל ארבע השנים ששהינו בבית בירנה בגליל-קארטון, שהיה פעם קליידוסקופ. את הצעצוע הצבעוני הזה הישיג עבורנו יושב-ראש ועדת-התרכות של הכפר, אליהו וייט, שתפקידו כללו גם דאגה וטיפוח הנערים הפליטים ששוכנו בכפר.

הקאליידוסקופ התגלגל מווירט לגדי היימן, חביבו. גדי מסרו בחשאי לדפנה ויינשטוק כתשורת-אהבים. היא היחה מרוחקת לצעצוע היפה כמה ימים עד שנפל מידיה ונשבר. ארזא נתנה אותו ללילי כמתנה. לילי פירקה מתוכו את מכיחות הזכוכית הצבעונית ודחקה לגופו החלול כמה מאוצרותיה והניחה אותו בתוך תיבת ממחקים ישנה מתחת לגמל עץ-הזית המקושט בחרוזים, זה שחלוי היה על חלון חדרנו המשותף. ושם זכיתי גם אני לראות כמו עיניי את המכתב הזה ואת הנשיקה-לדוגמה, שהוטבעה על שוליו הדקים של נייר-התכלת.

